

Taustamuistio 28.2.2017

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (TPY) ry:n ja sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattilan tapaaminen

Anneli Kiljunen, puheenjohtaja
Anna Kapanen, vs. toiminnanjohtaja
Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Työpajojen kuntouttava työtoiminta ja monialaista tukea tarvitsevien palveluohjaus maakuntauudistuksessa

Ajankohtaista työpajatoiminnasta ja yhteistyöstä sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa

Työpajatoiminnan tavoitteena on parantaa toimintaan osallistuvan valmentautujan elämän- ja arjenhallintataitoja sekä vahvistaa valmiuksia koulutukseen, koulutuksen loppuun saattamiseen tai työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Vuonna 2015 työpajoilla oli yli 25 000 valmentautujaa, joista 14 700 oli alle 29-vuotiaita nuoria. Yleisin toimenpide työpajoilla on kuntouttava työtoiminta, joka on kaksinkertaistunut viimeisen kahden vuoden aikana niin nuorten kuin kaikkien valmentautujien osalta. **Sosiaali- ja terveystalvelujen kautta työpajalle vuonna 2015 ohjautui 18 % työpajojen valmentautujista. Kuntouttavassa työtoiminnassa vuonna 2015 oli 11 818 valmentautujaa, joista nuoria 5733**, mikä on lähes puolet enemmän kuin vuonna 2013. Syitä kuntouttavan työtoiminnan yleistymiseen on kaksi: valmentautajat ovat monin paikoin yhä huonommassa kunnossa ja heidän ongelmansa moninaistuneet, jolloin kuntouttava työtoiminta on tarkoituksenmukaisin palvelu. Toinen syy on muiden hallinnonalojen säädösten tiukentuminen ja määrärahojen leikkaukset, jonka vuoksi etenkin työkokeiluun ja palkkatuettuun työhön ohjautuminen työpajalle on vaikeutunut. Työpajoilla työllisyys- ja sosiaali- ja terveystalvelut ovat integroitu tiiviisti toisiinsa. Kuntouttavasta työtoiminnasta voidaan edetä muihin toimenpiteisiin, kuten työkokeiluun ja palkkatuelle, ja sitä kautta edelleen koulutukseen ja työhön. Näin voidaan tarjota riittävän pitkäkestoisia valmennusjaksoja, jolloin todennäköisyys positiivisiin siirtymiin työpajoilta on suurempi. Vuonna 2015 lähes 70 prosenttia työpajoilla olleista nuorista sijoittui työpajalta työhön, koulutukseen tai muuhun ohjattuun toimintaan.

Työpajatoiminta kattaa 93 % kunnista. Lähes 70 % työpajoista on kunnallisia, kuntien, seutukuntien, kunta- tai koulutuskuntayhtymien ylläpitämiä työpajoja ja loput yhdistyksiä, säätiöitä ja osake-yhtiöitä.

Maakuntauudistuksen vaikutukset työpajojen ja sosiaaltalvelujen yhteistyöhön

Työpajojen ja sosiaaltalvoimen yhteistyön kannalta maakuntauudistuksessa on kaksi keskeistä kysymystä ratkaistavana: **työpajojen mahdollisuudet toteuttaa kuntouttavaa työtoimintaa ja muita sosiaaltalveluja** jatkossa sekä **monialaista tukea tarvitsevien palveluohjauksen järjestäminen**. Monessa pienessä kunnassa työpaja on ainoa taho, joka tarjoaa kuntouttavaa työtoimintaa heikossa työmarkkina- asemassa oleville.

Monilla alueilla on jo nyt tehty ratkaisuja, joissa kuntouttava työtoiminta on siirretty maakunnallisen työpajapalveluja tuottavan järjestäjän vastuulle. Tämä ajaa alueella toimivia muita työpajatoimijoita ja heidän palveluntarjontaa ahtaalle. Työpajojen asema lähipalveluna kärsii, kun palveluja keskitetään keskuskuntiin. Alueilla, jossa toimintoja keskitetään maakunnan alaisuuteen, maakunnan olisi huolehdittava siitä, että työpajatoiminta on fyysistä lähipalvelua ja että sitä tuotetaan jokaisessa kunnassa maakunnan alueella.

Jatkossa kunnalliset työpajat voisivat toteuttaa kuntouttavaa työtoimintaa vain yhtiöittämällä palvelunsa. **Kunnalliset työpajat eivät koe yhtiövelvoitteen olevan oikea ratkaisu työpajapalveluiden kohdalla,** etenkin kun kyse on suuremmaksi osaksi nuorten työpajatoiminnasta kunnissa. Valtion avustamasta nuorten työpajatoiminnasta säädetään nuorisolaissa. Nuorten työpajatoiminnan yhteydessä toteutetaan usein lisäksi etsivää nuorisotyötä. Kuntien sosiaalitoimet ovat joillakin alueilla reagoineet sosiaalipalvelujen maakuntiin siirtymiseen irtisanomalla tai tekemällä lyhyempiä sopimuksia työpajojen kanssa. Tästä seuraa kunnallisten työpajojen palveluvalikoiman radikaali kaventuminen ja työpajojen eriarvoistuminen hallintomuodon perusteella. **Nuorten työmarkkinoille integroimiseksi on tärkeää, että nuorten työpajat voivat tarjota jokaiselle tarkoituksenmukaisimman palvelun ilman yhtiöittämisvelvoitetta.**

Myös muiden heikommassa asemassa olevien työllisyshoidon palvelujen toteutus kunnissa tulisi selvittää. Kunnat sekä kunnissa toimivat 3.sektorin toimijat voivat maakuntaa paremmin taata kasvokkaiset lähipalvelut kohderyhmälle, jolle palvelun saavutettavuus ja henkilökohtainen kontakti ovat tärkeitä. Koska tulevaisuudessa julkisissa kasvupalveluissa työnhakijoiden palvelut tulevat olemaan lähes yksinomaan sähköisiä, tulee **monialaista tukea tarvitseville sekä esimerkiksi vastavalmistuneille nuorille tulee tarjota yhden luukun periaatteella toimivaa palveluohjausta.** Olemassa olevat monialaiset toimintamallit kuten ohjaamotoiminta tai monialainen yhteispalvelu (TYP) tulee säilyttää lähellä kohderyhmää. Nämä toimintamallit voivat koota kuntien, 3.sektorin, maakuntien palvelut yhteen ja toteuttaa myös palveluohjausta kunnista maakuntiin ja päinvastoin.

Yhteenveto

- Kuntien rooli maakuntien järjestämistä vastuulle siirtyvien palvelujen toteuttajana heikommassa asemassa olevien sekä nuorten kohdalla tulee ratkaista maakuntaudistuksen valmistelussa.
- Kunnallisten työpajojen, joista merkittävä osa on nuorten työpajatoimintaa, tulisi saada toteuttaa kuntouttavaa työtoimintaa ilman yhtiöittämisvelvoitetta.
- Maakunnallisen toimijan ylläpitäessä työpajatoimintaa, tulisi varmistaa, että toimintaa toteutetaan fyysisesti lähipalveluna jokaisessa kunnassa maakunnan alueella.
- Heikommassa työmarkkina-asemassa olevien palveluohjaus ja olemassa olevat toimintamallit, kuten ohjaamotoiminta ja monialainen yhteispalvelu tulee turvata.